

GALVIJŲ LYTIES NUSTATYMAS (PAGAL XIV–XVII A. PLAŠTAKŲ KAULŲ OSTEOMETRINIUS DUOMENIS)

Giedrė Piličiauskienė, Jurgita Baublienė, Linas Daugnora

*Anatomijos ir fiziologijos katedra, Lietuvos veterinarijos akademija, Tilžės g. 18, LT-47181 Kaunas;
tel. +370 37 36 19 03; el. paštas: giedre.piliciauskiene@lva.lt*

Santrauka. Šio darbo tikslas – pagal osteometrinius ir morfologinius plaštakų kaulų duomenis atlikti XIV–XVII a. archeologiniuose paminkluose rastų galvijų lytinę analizę, nustatyti XIV–XVII a. karvėms, kastruotiems jaučiams ir buliams būdingus plaštakos kaulų matmenų intervalus, pagal gautus intervalus atlikti Vilniuje, Rotušės aikštėje, iškastų galvijų plaštakų distalinių dalių lytinę analizę.

Ištirti 67 sveiki galvijų plaštakų kaulai (1–4 lentelė) iš Vilniaus, Prezidentūros teritorijos (XVII a., 12 tirtų kaulų) ir Žemutinės pilies teritorijos (XIV–XV a. – 27 kaulai, XVI–XVII a. – 28 kaulai). Buvo ištirtos 69 plaštakų distalinės dalys (XVI a. IV ketv.), rastos Vilniuje, Rotušės aikštėje. Kaulų matavimai atlikti pagal A. von den Driesch (1976) ir R. W. Thomas (1988) metodiką, rezultatai matematiškai apdoroti programa „MS Excel“ ir statistine programa „SAS versija 13“.

Iš 67 ištirtų sveikų XIV–XVII a. galvijų plaštakų kaulų 44 (65,6 proc.) priskirti karvėms, 9 (13,4 proc.) – kastruotiems jaučiams, 12 (17,9 proc.) – buliams. Dviejų (3 proc.) kaulų priklausomybė lyčiai nenustatyta. Karvėms priklausė 88,9 proc. XIV–XV a. datuojamų plaštakų kaulų. Iš 69 ištirtų plaštakų distalinių kaulų dalių karvėms buvo priskirta 41 (59,4 proc.), kastruotiems jaučiams – 2 (2,9 proc.), buliams – 4 (5,8 proc.). Nepavyko nustatyti 31,9 proc. kaulų priklausomybės lyčiai.

Karvių ir bulių plaštakų kaulų intervalai ryškiai skiriasi – karvių yra mažesni nei bulių. Kastruotiems jaučiams priskirtų plaštakų kaulų intervalai persidengia su maksimaliais karvių ir minimaliais bulių matmenimis. Karvių kaulų matmenys per 400 metų (XIV–XVII a.) reikšmingai nepakito ($p > 0,05$).

Raktažodžiai: plaštaka, karvė, kastruotas jautis, bulius, Lietuva, XIV–XVII a.